

ВІЙНА ТА АКТИВІЗМ

Хроніки російсько-української війни

ІННА ТЕРЕЩЕНКО

**"На нас чекає переосмислення
параметрів, важливих та сутнісних
для людського співіснування"**

Інна Терещенко — голова Одеської Обласної Групи Медіації, професійна медіаторка, координаторка направлення діалогу та медіації в Східноєвропейській мережі GPPAC, фасилітаторка діалогів, у тому числі в проєктах із вирішення транскордонних та соціальних конфліктів, наприклад, «Жіночі ініціативи за мир на Донбасі» (ЖІМД), який діє з 2016-го року.

«Історії людей» — формат, де ми надаємо слово представницям та представникам громадянського суспільства, активістам та активісткам, які беруть участь у протидії наслідкам вторгнення Росії до України.

Я добре пам'ятаю 24 лютого, пам'ятаю стан шоку. З одного боку, одразу зрозуміло, що відбувається, а з іншого — якийсь час ніби відчувалося, що це все неправда, і цього не може бути. Я живу біля аеропорту, тож прокинулася тоді від звуків ракет. І так сталося, що першою людиною, з якою я почала того ранку спілкуватися, була одна колега з Росії, — я тоді подумала, що не хотіла б опинитися на місці росіян у цій ситуації.

А далі був такий цікавий ефект, здавалося, що кожен день розтягується, триває не 24 години, а тижні, бо рівень насиченості подіями був неймовірний, я намагалася все це усвідомити. Але зараз уже давно почався нормальний відлік, ми вже орієнтуємося в часі, кажемо «перший тиждень», «другий», «тридцять сьомий день».

Моя робота до війни — це фасилітація груп, тренінги, викладання, реалізація діалогових проєктів, як-то «Жіночі ініціативи за мир на Донбасі». Це міжнародний проєкт, він триває вже кілька років і об'єднує жінок, лідерок спільнот із різних боків конфлікту. До початку повномасштабного вторгнення ми мали кілька зустрічей, і в повітрі висіла напруга.

Моя робота була завжди про ненасильство, про співпрацю, налагодження зв'язків, і раптом ти потрапляєш до ситуації, де злість та ненависть — це природні реакції.

З початком війни ми були змушені згорнути всі плани з кількох проєктів, зокрема навчальні програми з медіації та конфліктології. У нас було призначено навчальний модуль на другий тиждень війни. Звісно, його не було. А курс для медіаторів переговорів у великих групах був важливим. В Україні величезна спільнота медіаторів, але небагато хто має досвід та розуміння, як працювати з групою. І ми з колегами створили такий курс, у тому числі з акцентом на можливу роботу під час війни.

З початку війни найважливішим питанням було, як я з цим, як фахівчиня, справлятимусь? Моя робота була завжди про ненасильство, про співпрацю, налагодження зв'язків, і раптом ти потрапляєш до ситуації, де злість та ненависть —

це природні реакції. Українською ми кажемо «лють», реакція це більше лють, ніж ненависть. Але потім вдалося потроху з цим давати собі раду.

Дуже помічним у переживанні війни, як для мене, так і для багатьох інших, став постійний «чекін». Не лише близькі, а й далекі знайомі, колеги постійно питали один одного, яка ситуація. Кожний мав таку групу, я теж. Хоча в певний момент це вже могло почати дратувати, але всі відповідали. Я розуміла, що маю бути у формі, у тому числі, щоби тримати цю свою групу. Багато хто негайно пішли до тероборони чи волонтерити, і досі це роблять. Коли ти береш участь там, де можеш, це теж допомагає витримувати те, що відбувається.

Я ще до війни звернула увагу, як багато стійкості людям дає гумор.

Ще до 24 лютого в нас були анекдоти про війну, зараз такого теж багато, і це добре, бо допомагає опанувати ту жахливу інформацію, з якою інакше неможливо. Це було до Бучі [відкриття фактів масових вбивств мирного населення російськими військовими в населених пунктах Київської області — *ред.*], і зараз, після Бучі, це починає повертатися, з'являються карикатури. Гумор — один із важливих чинників, маркерів, що відбувається адаптація до складних умов. В Одесі навіть зробили виставку карикатур. Або ось відео, де гуска бігає між кімнатами, з написами «Повітряна тривога» та «Відбій». А все тому, що в нас кілька днів поспіль були обстріли та повітряні тривоги, іноді майже безперервні.

Мені також допомагала справлятися постійна аналітика, теоретизування, приєднання того, що відбувається навколо, до моїх попередніх знань про конфлікти. Матеріалу було дуже багато, я знаходила приклади переговорних технік, збирала перемовників для зелених коридорів, які, щоправда, потім не знадобилися, тощо.

Ненависті, радикалізму — цього буде дуже багато. І це стосується не лише тих, хто тримав зброю. Традиційно ті, хто були на передовій, менш радикальні, ніж люди в тилу.

Зараз ми організували роботу конфліктологічних мобільних бригад: підготували пам'ятки та зібрали групи професійних медіаторів, які працюють там, де велика кількість переселенців, неминучі конфлікти та спалахи напруги через те, що люди в надзвичайно складному емоційному та психологічному стані. З 2014 року ми почали підготовку фахівців із питань діалогу, це був дещо схожий досвід. Така робота допомогатиме переселенцям і місцевим мешканцям, водночас вона є механізмом превенції, запобігання подальшому росту напруги.

Якщо говорити про майбутнє, зрозуміло, що інерція триватиме. Зокрема, після

завершення активних бойових дій. Ненависті, радикалізму — цього буде дуже багато. І це стосується не лише тих, хто тримав зброю. Традиційно ті, хто були на передовій, менш радикальні, ніж люди в тилу.

На нас чекає в цьому плані дуже складний час. Водночас добре знати, що це станеться, ми маємо можливість підготуватися, з цим потрібно й можна працювати. Можна навіть сказати, що нам пощастило — відбулася реформа децентралізації, тому в регіонах уже налагоджена нормальна система самоврядування та самоорганізації. Рівень самостійності та прийняття рішень на низових рівнях став геть іншим, громадянське суспільство має можливість приймати рішення і впливати на своє життя. Це створює чудову базу для горизонтальних зв'язків. З 2014 року вже були ці процеси: дуже швидкий розвиток волонтерства, підготовка фахівців для психологічної реабілітації, підтримка для переселенців та інші механізми реагування — за цей час ці структури стали сильнішими та досвідченішими. Ми не знали тоді, що готуємося до таких викликів, але саме так і було.

Водночас нам, можна сказати, пощастило в тому, як поводить ся влада. З їхньою політикою, меседжами, які вони використовують для комунікації із суспільством, буде чудово виходити зі стану війни. Вони зараз транслюють важливі та правильні тези для тих, хто перебуває в стані страху та побоювання. Радикалізація завжди є природною реакцією на гостру фазу збройного конфлікту, усе стає чорно-білим. Коли війна триває, ці крайнощі міцнішають. Тому вже зараз важливі розмови про людське, де світ набуває різних барв, і можна вийти за межі вини та звинувачення. Ці дискусії вже тривають. Саме це і є миротворчістю, миробудуванням у широкому сенсі, але мови для цього ми ще не маємо. Її ми теж маємо створити. На нас, і не тільки, — і на Європу, і на Росію, насамперед, чекає переосмислення важливих і сутнісних для людського співіснування параметрів. Це великий і складний процес, і роботи буде багато.

To receive news and interviews about the Russian-Ukrainian war subscribe to www.civilmplus.org

This newsletter is a product of the international civil society platform CivilMPlus and is prepared within a project "Dialogue for understanding and justice: Strengthening civil society's contribution to conflict management, democratic and regional development and the preparation of safe reintegration in eastern Ukraine". The project is implemented by DRA e.V with the financial support of the German Federal Foreign Office.